

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Sociální vazby a vznik místního
společenství v rámci druhého bydlení

Bakalářská práce

Autor: Gabriela Weberová

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Hradec Králové

srpen 2016

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Sociální vazby a vznik místního společenství v rámci druhého bydlení vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Michala Trouсила, Ph.D. a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje.“

V Hradci Králové, dne

Jméno a příjmení

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Mgr. Michalovi Trousilovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a trpělivost. Mé poděkování také patří RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za poskytnutí potřebné literatury a všem zúčastněným ve výzkumu.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na sociální vazby a vznik místního společenství. Práce se zabývá společenskými vazbami, druhy komunit, pojmem druhé bydlení a jeho vývojem, rozdílem mezi chatařením a chalupařením. K získání potřebných dat pro empirickou část je využita forma analýzy výsledků rozhovorů s vybranými aktéry zkoumaného problému.

Klíčová slova: sociální vazby, společenství, komunita, druhé bydlení, chataření, chalupaření

Annotation

Bachelor thesis focuses on social ties and the emergence of the local community. The thesis deals with social relationships, types of communities, the second term housing and its evolution and the difference between second housing. To obtain all the necessary data for the empirical part, was used form of conversation.

Keywords: social bonds, fellowship, community, second housing

Obsah

I. Úvod	1
II. Cíl práce a metodický postup	2
III. Teoretická východiska	3
3.1. Sociální systém, skupiny a komunity	3
3.1.1. Skupiny, komunity, sousedství	4
3.2. Společenské vazby a druhy	7
3.2.1. Druhy společenských vazeb	8
3.3. Změna sociálních vazeb v rámci cestovního ruchu.....	9
3.4. Druhé bydlení a jeho význam v cestovním ruchu	10
3.4.1. Fenomén druhého bydlení v cestovním ruchu	10
3.4.2. Objekty druhého bydlení	12
3.4.3. Vývoj druhého bydlení v České republice	13
3.4.4. Nové typy druhého bydlení	15
3.5. Chataření, chalupaření	16
3.5.1. Chataření, chalupaření.....	16
3.5.2. Rozdíly mezi chatařením, chalupařením	17
3.5.3. Chataři, chalupáři a sociální vztahy	18
IV. Empirická část	19
4.1. Sběr informací a průběh šetření	19
4.1.1. Charakteristika zkoumané oblasti	19
4.1.2. Charakteristika informátorů	21
4.1.3. Objekty druhého bydlení – vlastnictví, sezóna, využití	22
4.2. Vznik a motivace ke společenství	22
4.3. Fungování společenství	23
4.3.1. Akce pořádané společenstvím	24

4.3.2.	Setkání mimo osadu	25
4.3.3.	Angažovanost.....	25
4.3.4.	Proměny existence ve společenství	26
4.4.	Sociální vazby.....	26
4.4.1.	Spory, jejich důvody a řešení	27
4.4.2.	Hodnoty a normy společenství.....	28
4.5.	Budoucnost společenství	29
V.	Shrnutí výsledků.....	31
VI.	Závěry a doporučení.....	32
VII.	Seznam použité literatury	34
	Internetové zdroje.....	36
VIII.	Seznam obrázků.....	37
IX.	Seznam tabulek.....	38
X.	Přílohy	5

I. Úvod

Bakalářská práce je věnovaná sociálním vazbám a vzniku místního společenství v rámci druhého bydlení. Toto téma bylo vybráno z důvodu toho, že Česká republika je za poslední léta považovaná za velmoc chatařů a chalupářů. Samotné základy tohoto druhu druhého bydlení sahají hluboko do historie. První poznatky o chataření a chalupaření jsou zaznamenány kolem 70. let 20. století., kdy období trampů začalo pomalu upadat a nastala doba chatařů a chalupářů.

Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části je čtenář seznámen s hlavním cílem této práce a se základními pojmy, které jsou v práci použity. Jsou zde vysvětleny pojmy - sociální vazby, druhé bydlení, chataření, chalupaření, společenství. V druhé části, empirické, se práce zabývá tím, jaké sociální vazby existují ve společenství, jakým způsobem společenství funguje, zda existují spory v osadách a jaká je budoucnost společenství.

Sociální vazby jsou pro jedince velice důležité. Již od narození tyto vazby pomáhají k lepší adaptaci s okolím. Sociálním vazbám se věnuje mnoho sociologů, za všechny může být zmíněn J. Szcepański (1966), B. Geist (1992) nebo P. Hartl (1997).

Téma druhé bydlení, konkrétně chatařství, chalupářství zpracovalo také již několik autorů. Za zmínku stojí J. Vágner (2004), který často spolupracuje s D. Fialovou (2004). Za všechny jejich společné publikace lze zmínit *Regionální diference druhé bydlení v Česku* nebo článek *Druhé bydlení. Nejen české specifikum*. Přínosem k této bakalářské práci je také výzkum P. Tyrpesové – Chalupářská subkultura v Albrechticích v Jizerských horách (1950 – 1989).

V této bakalářské práci dochází ke zjištění, že sociální vazby v rámci druhého bydlení ve zkoumaných lokalitách jsou velmi silné, dlouhodobé a neformální. I když ve společenství, která v osadách existují, vznikají určité spory, uznávají aktéři společné normy a shodují se na tom, že společenství má vysokou šanci na budoucnost.

II. Cíl práce a metodický postup

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké sociální vazby vznikají v rámci druhého bydlení, konkrétně mezi chataři a chalupáři. Zda v chatové, chalupářské oblasti existuje komunita a místní společenství. A jak dotazování vše vnímají.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První teoretické východisko popisuje sociální systém, komunity, místní společenství a sociální vazby a jejich druhy. Dále se bakalářská práce zabývá druhým bydlením – jeho významem pro cestovní ruch, vývojem, chatařením a chalupařením.

Praktická část bakalářské práce se zabývá šetřením, které má přinést odpovědi na otázky, které jsou pro tuto bakalářskou práci nezbytné. K dosažení cíle je nutné nalézt odpovědi na následující základní výzkumné otázky.

1. Jak vzniklo místní společenství a jaká byla motivace pro vznik?
2. Jakým způsobem funguje místní společenství?
3. Jaké sociální vazby v místním společenství existují?
4. Jaká je budoucnost místního společenství?

Jako klíčová metoda pro výzkum byl zvolen kvalitativní postup ve formě rozhovorů. Rozhovor obsahuje pět okruhů otázek, přičemž mimo první čtyři otázky, jsou všechny otázky otevřené. Odpovědi na výše uvedené výzkumné otázky byly zodpovídaný aktéry druhého bydlení v období srpen – listopad 2015 na neutrální půdě – kavárna, pracoviště dotazovaných. Scénář otázek naleznete v příloze č. 1.

III. Teoretická východiska

Teoretická část je rozdělena na dva okruhy – sociologie, druhé bydlení. Podklady pro tyto části byly hledány pomocí studia odborné literatury a dalších zdrojů. První okruh se zabývá pojmy týkajícími se sociologie. Lze zde nalézt vysvětlení pojmů komunity a popis vybraných druhů, sociální vazby, jejich druhy a změny. Druhý okruh teoretické části se zabývá druhým bydlením, jeho vývojem, chatařením, chalupařením.

3.1. Sociální systém, skupiny a komunity

Téma této bakalářské práce se zabývá společenstvím a komunitami ve druhém bydlení. S tímto souvisí i sociální vazby, které mezi aktéry vznikají. Zároveň aktéři v osadách vytvářejí určitým způsobem sociální systém.

Jak uvádí Buriánek (1996, 2001), sociální struktura představuje právě takovou síť nebo soustavu vztahů, spojující jednotlivé členy dohromady, které se vyskytují mimo jiné i ve druhém bydlení. Uvnitř společnosti vznikají další četné sociální útvary, které vždy nemusejí mít podobu uspořádaného, strukturovaného systému. Může jít např. o agregáty, sdružení na prostorovém principu – takto lze označit obyvatele v chatové osadě.

V tabulce níže jsou popsány znaky sociálního systému.

Tabulka 1 - Znaky sociálního systému

	Venkovská, zemědělská oblast	Městská a průmyslová oblast
Skupinová struktura	Méně početná Jednodušší Spíše neformální (primární skupiny)	Početnější Složitější Spíše formální (sekundární skupiny)
Sociální status	Působí hlavně připsaný a vrozený	Působí více získaný
Sociální role	Tradicionalismus,	Modernismus, radikalismus

	konzervatismus Pevné nealternativní chování Obtížné zavádění a přejímání nových rolí Funkce rolí orientovaná dovnitř společnosti	Vyšší alternativnost výkonu rolí Snadné zavádění a přejímání nových rolí Funkce orientovaná vně společnosti
Diferenciace sociální struktury	Slabší	Silná
Sociální stratifikace	Poměrně pevná Méně pohyblivá	Propustnější Pohyblivější
Sociální kontakty	Méně četné Lokálně omezené Přímé, osobní Neformální Intimní Trvalejší Příbuzenské, sousedské Úzké sňatkové okruhy	Četnější Rozprostřenější Nepřímé, neosobní Formální Povrchové Kratšího trvání Funkcionální Široké sňatkové okruhy
Sociální instituce	Význam neformálních skupin Rodiny, rod	Význam formálních seskupení Hospodářství, stát
Autority	Církev, dědičná moc, předkové, stáří	Racionální instituce, byrokracie, věda
Sociální normy	Zvyky, obyčeje	Smlouvy, zákony
Solidarita	Mechanická*	Organická

Zdroj: ROCHER, Guy. A general introduction to sociology: a theoretical perspective. Toronto: Macmillan Co. Of Canada, 1972, ISBN 0770508774

*Mechanická solidarita spočívá v soudružnosti na základě rodových, příbuzenských, sousedských vztahů

3.1.1. Skupiny, komunity, sousedství

„Lidé se musí naučit, že problém, který jedinec má a neumí či nemůže vyřešit, může být sdílen, stát se veřejným, a tím může být zahájena cesta k jeho řešení. Komunita je místo, kde

člověk může získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě. Komunita zajišťuje prostor pro naplňování volného času, kde neexistují žádné sankce, kde člověk není nucen hrát svou každodenní sociální roli a může uspokojovat své potřeby.“ (Hartl, 1997; 34-35)

Pojem komunita je ve Velkém sociologickém slovníku (1996) definován jako souhrn osob, které žijí v určitém prostoru, sdílejí společné znaky, symboly, řeč, hodnoty a cíle a vyznávají také určitý životní styl. V tomto typu organizace jsou odstraněny vztahy nadřazenosti a podřizenosti. Lze rozlišit několik druhů komunit – profesní, zájmová, intencionální, tradiční, lokální, regionální a v neposlední řadě druh, který nás nejvíce zajímá – komunita místní. Komunita se zařazuje mezi skupiny neformální. V neformálních skupinách se vztahy odehrávají bezprostředně mezi aktéry. Kdežto ve skupinách formálních, jak uvádí Novotná (2010), je nutná potřeba organizovat skupinové činnosti a může se stát, že skupina se rozhodne pro založení organizace.

Jak uvádějí sociologové, za všechny např. Szczański (1966), Buriánek (1996, 2001), skupiny se dělí na malé a velké. Podle Szczańského (1966) počet členů v malé skupině nepřesahuje dvacet osob. Vazby jsou zde převážně na přátelské úrovni, vztahy jsou regulovány neformálními institucemi. Členové se navzájem znají a funguje zde určité vzájemné ovlivňování.

Podle Buriánka (1996) může být malá sociální skupina ustanovena formálně (třída, vojenská četa), ale také může vykazovat určitý podíl neformálních vazeb. Leckdy se ustavuje zcela spontánně, na popud členů a z jejich iniciativy. Je pro ně typická i zvláštní komunikace opřená o společné zážitky, znalost konkrétních situací a kontextů. Malá skupina vykazuje i další charakteristické znaky – vzájemná interakce má přímou podobu (tváří v tvář), existuje zde možnost komunikace, symbolické interakce, skupina vyvíjí nějakou společnou činnost, cíl nemusí být výkonový, v mnoha skupinách jde o sdílení emocí, o přátelské kontakty s možností povídat si.

Jak uvádí Buriánek (1996), v každém případě sociální skupiny představují výrazné a relativně stabilní sociální útvary a tím i významný prvek sociální struktury. Jak už bylo zmíněno, vždy jde o seskupení lidí spojených určitým cílem, zájmem či společnou činností. Skupina mívá často svou vlastní identitu, specifickou kulturu, hodnoty, symboly a znaky.

Podle Heřmanové, Patočky (2007) se jedná o synonymum pojmu pospolitost, společenství lidí, pro které jsou charakteristické zvláštní vnitřní sociální vazby a odlišný, autonomní způsob života. Jak uvádí Reichel (2008), vzájemné kontakty v komunitě nejsou náhodné, objevuje se zde pocit sociální zařazenosti a bohatší míra i rozsah aktivit. Příslušnost v komunitě bývá volnější a zároveň trvalejší.

Tradiční komunita, jak uvádí Keller (2004), byla dříve silně uzavřené společenství lidí. Typickým znakem byla nejen prostorová, ale i vysoká duchovní, názorová a hodnotová spřízněnost a příbuzenská provázanost. Komunita byla zpravidla soběstačná – ekonomicky, sociálně. Podle Heřmanové, Patočky (2007) byla později narušena sociální uzavřenost, ekonomická, emocionální a rodová vzácnost k určitému území. Vytrácejí se tradiční komunity, klesá solidarita, naopak narůstá pocit odcizení a lhostejnosti.

„Komunita je mikrosvět v protikladu k celé společnosti.“ (Heřmanová, Patočka, 2007; s. 52)

Jestliže člověk nežije na absolutní samotě nebo v divočině, i toto tvrzení lze vyvrátit, každý z nás má sousedy. A všichni sousedé tvoří dohromady tzv. sousedství. Je to jeden z mnoha druhů společenství, ve kterém se tvoří sociální vazby stejně jako všude jinde. Sociální vazby v sousedství nepatří vždy mezi slučovací druh, ale naopak může být až silně rozlučovací. Naopak je pochopitelné, že silnější vazby se tvoří mezi přímými sousedy.

Venkovské a lokální komunity

Podle Heřmanové, Patočky (2007) je základní charakteristikou venkovské komunity vysoká míra meziosobních vztahů. Vzájemná znalost lidí se projevuje pocitem vzájemné odpovědnosti a solidarity, silnější sociální kontrolou, silnějším pocitem bezpečí. Ve vesnické komunitě existuje větší vzájemná sociální závislost, vyšší míra pokrevního příbuzenství a také vyšší míra tradicionalismu. Přírodním místem setkávání a centrem společenského života členů komunity je dodnes prodejna potravin, autobusová zastávka či hospoda.

Jak opět uvádí Heřmanová, Patočka (2007), venkovské spolky začaly být zakládány již v 19. století. Ustanovení spolků poukazuje na překonávání „uzavřenosti“ venkovanů a na vznik potřeby zájmového sdružování. Spolky vznikají na bázi zájmové, funkcionální. V meziválečném období bylo hlavní činností spolků posilování identity. Po roce 1948 některé tradiční spolky zanikly, jiným se podařilo dále existovat, relativně neovlivněny politickou situací. V období po roce 1989 nastala příznivá situace pro obnovení, vznik místních iniciativ.

Objevují se „staronové“ spolky, které se ale nadále potýkají s různými problémy a v aktivitách spolků dochází k újmě, především u kulturních činností.

Jak uvádí Heřmanová, Patočka (2007), lidé z lokální či regionální komunity žijí v geograficky definované oblasti, kde existují mezi účastníky četné vzájemné sociální vazby a účastníci jsou citově vázáni k sobě i k místu navzájem. Jedná se také o lidi, které sblíží fakt společného životního prostoru, jež relativně trvale nebo dlouhodobě využívají.

Podle Heřmanové, Patočky (2007) se lokální komunity, stejně jako jiné skupiny, vzájemně vymezují – kulturní a demografická specifikace, tvorba subkultury, převládající názory, lokální, regionální symboly. Tato komunita je tvořena jednak souborem menších sociálních útvarů – sousedské vztahy, rodinné skupiny, tak sociálními interakcemi, organizacemi a také modifikací hmotným prostředím – geografickou polohou.

Pro druhé bydlení jsou komunity typické. Lidé se v chatařských, chalupářských osadách potřebují družít a proto vznikají komunity, v tomto případě společenství. Lidé vnímají druhé bydlení stejně jako bydlení první, ačkoliv nejsou tak otevření lidem jako „doma“, vytvářejí dohromady určitou komunitu, která má společné cíle a společný životní prostor.

3.2. Společenské vazby a druhy

Ať mluvíme o lidském druhu či například u druhu zvířecím, ve všech případech existují společenské vazby. Tato bakalářská práce je zaměřena na sociální vazby ve druhém bydlení a následující kapitola je tomuto tématu věnována.

Lidská společnost je podle Szcepaňského (1966) seskupena jednotlivci, hmotnými předměty, symboly, zařízeními, které jsou v semknutém a integrovaném celku. Jak dále uvádí tento autor, souhrn vztahů a závislostí mezi lidmi ve společenských souborech nazýváme společenskou vazbou. Vztahy musejí začínat např. stykem v prostoru, pozorováním – zjišťováním. Existují dva typy styku – bezprostřední, zprostředkovaný. V obou případech se jedná o základní element ve vzniku společenské vazby.

Sociální vztah lze vymezit jako komplexní celek, skládající se z jednotlivých účastníků, kteří se nacházejí v konkrétní sociální situaci a mají konkrétní sociální pozice, sociální interakce, probíhající mezi účastníky.

Sociální vztah se skládá ze sedmi doplňků (převzato a upraveno z Encyklopedického slovníku, 1993):

1. Oboustranné jednání – boj, nepřátelství, pohlavní láska, přátelství, pieta, výměna zboží.
2. Vždy jde o míněný empirický smysl.
3. Jednající nemusí vkládat do vztahu stejný smysl.
4. Sociální vztah může mít zcela přechodný charakter nebo může být trvalý.
5. Smysl vztahu se může měnit.
6. Smysl a obsah, který konstituuje vytrvalý sociální vztah, může být formulován v „maximech“, jejichž průměrné nebo přibližné dodržování od sebe účastníci očekávají.
7. Obsah a smysl sociálního vztahu může být sjednán vzájemným příslibem do budoucna.

3.2.1. Druhy společenských vazeb

Vazba společenská, též sociální

Sociální vazby mají pro život jedinců i sociálních útvarů zásadní a mnohdy klíčový význam – úspěšnou adaptaci. V běžném životě jsou pro jedince sociální vztahy důležité. Každý má potřebu pocítovat, že je začleněn. Sociální vazby jsou pro člověka důležité, ať je kdekoliv. V rámci druhého bydlení je aktér odtržen od „svého“ prostředí a od lidí, se kterými doposud vytvářel jakkoliv silné či slabé sociální vazby. Nyní je potřeba vytvořit vazby i ve druhém bydlení, ve kterém někteří začínají trávit převážnou část svého života. Sociální vazby, pokud není uvedeno jinak, autorka následně rozlišuje podle Geista (1992).

Dynamika sociálních vztahů je velmi široká. Probíhají jak směrem asociace, sdružování, slučování, tak disociace. Z hlediska času mohou sociální vztahy nabývat různých „rozměrů“, od krátkodobého po trvalý vztah. Podle zvolených kritérií lze také rozlišovat vztahy pracovní, kamarádké a důvěrné, formální a neformální, podle výsledku slučovací a rozlučovací.

Vztah sociální asociativní (slučovací)

Typ sociálního vztahu, vedoucí ke sdružení, slučování jedinců i sociálních útvarů. Zpravidla je charakteristický společnými cíli a zájmy, uznáváním stejných nebo si velmi blízkých sociálních norem a hodnot, vzájemným respektováním integrity, osobitosti a rozdílnosti. Typická je kooperace, dodržování dohodnutých pravidel a posilování všech forem a druhů procesů. Tento typ vztahu, jak se později můžete dočíst v empirické části, je mezi chataři a chalupáři nejvíce rozšířen.

Vztah sociální asociativní (rozlučovací)

Typ sociálního vztahu, v němž dochází k dezintegraci sociálního vztahu, a to jak mezi jedinci, tak mezi sociálními útvary a/nebo jedinci a sociálními útvary. Velikost disociace se může pohybovat od málo znatelných konfliktů, sporů až po rozpory zásadního rázu, vedoucí ke střetům a rozpadu, zániku sociálního vztahu. Průvodními znaky asociativních vztahů je nesoulad a nesouhlasnost cílů, hodnot, zájmů a/nebo nedostatek ochoty a porozumění pro problémy. Tento typ vztahu se podle výsledků šetření vyskytuje pouze v jediném případě mezi chataři v osadě v Hradci u Kadaně. Viz. kap. č. 4.1.12. Spory, jejich důvody a řešení.

3.3. Změna sociálních vazeb v rámci cestovního ruchu

Změny v sociálních vazbách, v tomto případě ze sociálního asociativního slučovacího vztahu na vztah rozlučovací, mohou být způsobeny podle Páskové (2014) přijímáním rozvoje cestovního ruchu a v postoji chatařů, chalupářů k rozvoji a k návštěvníkům. Sociální vztahy podle Fialové (2000) mohou zůstat na stejné úrovni, pokud je vše podmíněno vzájemnou tolerancí a výhodností společenské směny mezi místními v osadě a návštěvníky. Ze strany návštěvníků jde o hledání spíše stabilizujících momentů – odpočinek, duševní rovnováha, atd. Naopak na straně chatařů, chalupářů se jedná spíše o vyhledávání dynamizujících momentů – kontakty, inovace, modernizace.

Změnu společenských vztahů v osadě může způsobovat také turistická iritace. Turistická iritace je (převzato a upraveno z Páskové, Zelenky, 2012) proces vývoje vztahu místních obyvatel, zde chatařů, chalupářů, k cestovnímu ruchu, zpravidla negativního vztahu místních

k návštěvníkům osady. V průběhu času se může postupně postoj místních měnit. Toto je další důvod, proč se vztahy v osadě mohou neustále měnit, vyvíjet, ztrácet.

3.4. Druhé bydlení a jeho význam v cestovním ruchu

3.4.1. Fenomén druhého bydlení v cestovním ruchu

Důležitým pojmem je druhé bydlení. Jak uvádí Zelenka, Pásková (2012), *„je to souhrn jevů a procesů spojených s objektem, který je přechodným místem pobytu vlastníka či uživatele“*. Mimo jiné se jedná o pobyt v OIR, zejména chataření, chalupaření a pobyt v soukromých sezónních sídlech i rekreačních vilkách. *„Charakteristická je individuální různorodost v době, délce i periodicitě využívání objektu. Lokalizace je především v příměstském, ale i venkovském prostředí“*.

Druhé bydlení lze také definovat jako (převzato a upraveno z Vágnera, Fialové, 2004) využívání objektu převážně za účelem rekreace, situování objektu v jiném místě, než je trvalé místo bydliště vlastníka a individuální různorodost v době i periodicitě využívání objektu. Druhé bydlení je mimo jiné podle Flognfeldta (2004) chápáno jako součást deurbanizačních trendů – vyskytují se minimální rozdíly mezi trvalým, sezónním a druhým bydlením.

Podle Zelenky, Páskové (2012) je druhé bydlení významnou součástí cestovního ruchu pro Skandinávii, Francii a pro oblast bývalých socialistických států. V České republice existuje cca 0,5 mil. OIR a až 25% obyvatel České republiky může využívat druhé bydlení. Hustota, intenzita, ale i specifický životní styl, vývoj a význam druhého bydlení v žebříčku hodnot obyvatel České republiky řadí druhé bydlení ve srovnání s jinými zeměmi k nejvýznamnějším formám cestovního ruchu.

Jak uvádí Bičík a kol. (2001), v druhém bydlení se jedná o „prostorovou schizofrenii“, kdy uživatel dělí své finanční prostředky, volný čas mezi dvě lokality – trvalé a druhé bydlení. Druhé bydlení je podle Franche, Martiniho, Buffa (2008) vyhledáváno jako protiklad adrenalinových zážitků a masového cestovního ruchu. Řada lokalit, především chalupářských, dotváří atmosféru stále častěji vyhledávaného poklidného venkova. Druhé bydlení, jak uvádí

Fialová (2000), je zpravidla považováno za součást venkovského, krátkodobého, domácí, individuálního cestovního ruchu.

Podle Fialové (2000) druhé bydlení, jak ve své tradiční formě – chataření, chalupaření, tak ve formě nové – rekreační apartmánové domy, rekreační vesnice, představuje významnou součást vnitrostátního cestovního ruchu. Pojem druhé bydlení není podle Kowalczyka (1994) ve světě zcela definován, přesto je podle Fialové (2000) druhé bydlení chápáno jako komplex jevů a procesů, spojených s objektem, který je přechodným místem pobytu vlastníka/ů či uživatele/ů, využívajícího/ch tento objekt převážně k rekreačním účelům.

Podle Kučery (1992) bylo v roce 1991 doloženo, že v České republice, ze všech obytných objektů, je 20% objektů druhého bydlení. Z poloviny se podle Librové (1986) jedná o rekreační chalupy. Dříve sloužily zpravidla k bydlení trvalému, poté se tyto objekty zasloužily o zachování venkovských sídel, především v oblastech neosídlených po odsunu německého obyvatelstva po 2. světové válce. Z druhé poloviny se jedná o chaty, případně rekreační domky – vybudované primárně za účelem druhého rekreace.

Jak uvádí Fialová, Kadlecová (2007), v posledních 15ti letech se stává druhé bydlení klasickou formou, kdy se objekty druhého bydlení pronajímají. Využívání objektů druhého bydlení je specifickým způsobem trávení volného času. Podle Librové (2003) se během letní sezóny majitelé, uživatelé objektů druhého bydlení vyskytují v trvalém bydlení, na pracovišti pouze z důvodů akutních – nutná osobní přítomnost. Naopak, čím dál častěji se využívá moderní technologie, která například výše zmiňovanou osobní přítomnost nahradí. Mnohdy účastníci přesídlí natrvalo do svého druhého bydlení. V tomto případě se již hovoří o amentní migraci.

Chaty a chalupy zůstávají výrazným specifíkem českého životního stylu, i když pochopitelně s různými proměnami, jako například vyšší vybavenost spotřebními předměty atd. Mění se nejen vybavení, ale i využití chat a chalup po většinu roku, protože volnočasová aktivita často ovlivňuje životní styl člověka. Podle Měšťana (2008) je nanejvýš pravděpodobné, že chataření a chalupaření v dohledné době v Čechách nevyumizí. Existuje mnoho přesvědčivých důvodů pro jeho zachování – změna městského prostředí, které může řadu lidí stresovat, změna pracovních aktivit, potřeba relaxace, návaznost na oblíbené zájmové činnosti, možnosti rodinného vyžití aj.

Jak uvádí Vágner (2011), v hodnotovém žebříčku Čechů nabylo druhé bydlení významnějšího místa, než tomu bylo jindy. Člověku jde především o návrat z „přetechnizovaného“ světa do přírody. Na tomto druhu cestovního ruchu lze dokumentovat vliv vývoje politické, ekonomické a společenské situace na aktivity jedné skupiny obyvatel a jejich snaha o participaci na veřejném životě i jejich vztah a chování ke krajině a prostoru.

Podle Duffkové (2006) jsou samotné chaty a chalupy víc než jen místem, kde člověk pobývá o dovolené a o víkendu. Jsou druhým bydlením a dokonce druhým domovem. Jako takové by měly na jedné straně kompenzovat určité nedostatky prvního bydlení, substituovat to, co není možné v prvním bydlení. Ale na druhé straně si člověk do druhého bydlení přenáší funkce svého prvního bydlení se všemi jeho atributy, rodinnými vztahy a povinnostmi.

3.4.2. Objekty druhého bydlení

Tabulka 2 - Objekty druhého bydlení

Stát	Počet ODB	Hustota ODB/km ²	Intenzita ODB/1000 obyv.
USA	4 500 000	0,5	15,6
Francie	2 270 000	5,0	45,8
Španělsko	2 000 000	4,0	50,8
Švédsko	680 000 ¹	1,5	75,0
Finsko	475 000 ¹	1,4	90,0
Norsko	411 000 ¹	1,3	89,0
Česko	396 000	5,0	38,4
Švýcarsko	250 000	6,1	36,8
Dánsko	208 000 ¹	4,8	38,0
Velká Británie	200 000	0,8	3,5
Slovensko	88 000	1,9	16,6

Zdroj: Kowalczyk 1994, Journal of Nordregie 2007, vlastní výpočty

Jak uvádí Kowalczyk (1994) ve svých vlastních výpočtech, kdy vznikl žebříček zemí podle počtu objektu druhého bydlení, hustoty ODB/km² a intenzity ODB/1000obyv. Podle počtu objektu druhého bydlení se Česká republika umístila po USA, Francii, Španělsku,

Finsku a Norsku na 7. místě ze všech zemí světa. Když se vezme na vědomí rozloha vévodících Spojených států amerických, která činí 9 857 000km², poté například rozloha 4. Švédska 449 964km² a rozloha České republiky, která je pouhých 78 866km² je 7. místo ve světovém žebříčku překvapující. Vysoké umístění získala Česká republika také v hustotě ODB/km², kde společně s Francií obsadila 2. místo za Švýcarskem. Co se týká intenzity ODB/1000obyv., tak se Česká republika drží ve středu žebříčku mezi Francií a Dánskem.

3.4.3. Vývoj druhého bydlení v České republice

Druhé bydlení si prošlo a dodnes prochází vývojem. Následující kapitola je zpracována, pokud není uvedeno jinak, podle Zapletalové (2007). Vývoj druhého bydlení lze rozdělit na několik etap a současnost.

V 19. století se druhé bydlení považovalo za privilegium nejvyšší vrstvy. Nižší vrstvy si neměly možnost kvůli podmínkám objekty druhého bydlení pronajmout natož koupit. Nastávají revoluce a čím dál rychlejší urbanizace byly hlavním impulsem toho, že bydlení začínalo být přístupnější i pro chudší obyvatele. Po revoluci nastalo mnoho změn – zkracování pracovní doby, prodlužování dovolené, tím pádem i více volného času. Dalšími důvody byly zhoršení vzduchu a nedostatek zeleně v městských oblastech. Díky těmto důvodům začalo budování objektů v zázemí měst v blízkosti lesů a vodních toků.

70. léta

Podle Matějů (1972) a jeho dosavadního šetření se vlastnictví chaty neomezuje pouze na některé sociální vrstvy nebo skupiny, ale proniká rovnoměrně do celé populace. Jedná se o hromadný „kolektivní“ sociální jev. Vzhledem k počtu obyvatel a rozloze České republiky jde o světový unikát ve vlastnění chaty či chalupy.

80. – 90. léta

Jak je zřejmé podle Librové (1986), brzy po dokončení sídlišť dochází k paradoxnímu jevu – obyvatelé si téměř současně s nastěhováním do nového bytu pořizují objekt druhého bydlení. V období let 1970 – 1991 se počet objektů zdvaapůlnásobil. Osmdesátá léta lze

považovat podle Bičíka (2001) za ukončení vrcholného období rozvoje výstavby objektů druhého bydlení.

V minulém století si chaty jako příležitostné úkryty stavěli především uhlíři, lovci, pastevcí. Za předchůdce chat jsou považovány nejen zahradní stavby, altány, ale také vojenské sruby a legionářské vagóny (dnešní chatové maringotky).

20. léta

20. léta jsou obdobím trampů. Bohatí hráli tenis a chudí vyráželi do lesů a na řeku. Všechna města byla maloměsta, kde se lidé znali navzájem. Ale hned za hranicemi města bychom našli údolí, skály a svobodu. Zde také vznikají první srubové kolonie, které jsou tvořeny z deseti až patnácti srubů. Srub obvykle zahrnuje jednu větší místnost, někdy kuchyňku a chodbu.

40. léta

Tato doba měla za následek to, že lidé, pokud to vyhlášky dovolovaly, ujížděli na chaty, aby setřáslí strach z poměrů a nemuseli vnímat Němce a všudypřítomné prapory s hákovým křížem. Čtyřicátá léta jsou především dobou zahrádek, nikoli chat.

50. léta

V tomto období o chaty nebyl velký zájem, protože se uvolnilo obrovské množství venkovských domů po Němcích. Naopak lidé z vesnic se stěhovali do okresních měst. Přesto se ale pomalu schyluje k chatařské revoluci.

60. léta

Koncem 60. let je typické, že každý má automobil a kdo má automobil, chce mít chatu či chalupu. Všude vyrůstají chatové osady. Chaty se počtem, zastavěnou plochou i nevhodným designem městského typu vymkly měřítku a rázu krajiny. Původní trampské osady nechtějí mít s lidmi z nových kolonií nic společného.

90. léta

Těsně po roce 1989 se čeští turisté rozhodují, že poznají svět. V tomto globalizovaném světě, kde každý cestuje a poznává jiné země, se chata stává přežitým symbolem socialismu. Vypadalo to na velký úpadek, ale stalo se něco nečekaného – po několika letech se touha po opuštění města vrátila.

Současnost

Vývoj druhého bydlení v Česku vykazuje již od počátku století vývoj značně specifický. Hromadné rozšíření a obliba druhého bydlení vychází z kořenů střední či dokonce nižší vrstvy, což lze považovat za jeden z významných a odlišných rysů ve srovnání s vývojem ve světě.

Podle Vágnera, Fialové a kol. (2004) lze charakterizovat současnou situaci druhého bydlení určitými jevy. Počet a výstavba objektů druhého bydlení stagnuje, snižují se rozdíly mezi rekreativitou obyvatel velkoměst a malých měst a mimo jiné se snižují rozdíly také mezi druhým a trvalým bydlením. Podle výzkumu jedna pětina majitelů objektů druhého bydlení reálně uvažuje o směně funkce ODB na objekt trvalého bydlení.

Pro zmiňované téma z tohoto zjištění vyplývá, že druhé bydlení se rovná bydlení prvnímu, tudíž aktéři si pravděpodobně budou budovat silnější vazby, budou se angažovat ve společenství. Důvodem je to, že lidé se chtějí začlenit do společnosti stejně tak jako v bydlení prvním.

3.4.4. Nové typy druhého bydlení

Jak uvádí Nožičková (2010), jedním z nových typů druhého bydlení jsou tzv. „holandské vesničky“ – rekreační areály pro nizozemskou klientelu. Přiblížit tento pojem lze nikdy neuskutečněným projektem „Rajchěřov“. Naopak nejznámějším projektem je rekreační areál při vodní nádrži Landal Marina Lipno.

Dalším typem podle Kadlecové, Fialové (2010), který je nově zařazen mezi druhé bydlení, jsou apartmánové rekreační domy, které jsou lokalizovány v atraktivních horských a

podhorských oblastech, na březích vodních nádrží a rybníků, v blízkosti golfových hřišť či v lázeňských městech.

3.5. Chataření, chalupaření

„V den, kdy se člověk rozhodne, že si postaví chatu, zjistí, že je vlastně poslední z domu a z podniku, kdo ji ještě nemá.“ (Nepil, 1993; 12)

Chataření a chalupaření lze podle Indrové (2007) zařadit do rekreačního cestovního ruchu, který představuje nejširší účast obyvatelstva na cestovním ruchu. Je realizován obvykle ve vhodném rekreačním prostředí, jehož příznivé účinky jsou využívány v zájmu reprodukce fyzických a duševních sil člověka. Rekreační cestovní ruch je spojován s aktivním pobytem v přírodě a s uplatněním celé řady sportovních aktivit, her, zájmů, zálib, koníčků, včetně takových, jakými je zahrádkaření, houbaření, kutilství apod.

3.5.1. Chataření, chalupaření

Chataření podle Zelenky, Páskové (2012; 216) je definováno jako *„rekreace v rámci vybudovaných objektů individuální rekreace. OIR jsou rekreační objekty ve vlastnictví účastníka cestovního ruchu, který umožňuje realizaci aktivit spadajících mimo veřejné formy cestovního ruchu“*. Těmito objekty jsou myšleny chaty (trvalé, dočasné), zahradní domky a chatky, byty nevyužívané pro trvalé bydlení, rekreační domky, chalupy, hausbóty, maringotky aj. Jak dále uvádějí autoři, lokality s koncentrovaným výskytem chat, rekreačních domků, trampských srubů jsou nazývány chatovými osadami.

Jak stojí v odborném slovníku cestovního ruchu (Zelenka, Pásková, 2012), tak chalupaření využívá k rekreaci vlastních chalup a jejich okolí. Chalupaření především oživuje venkov, přispívá k udržování objektů a jejich okolí (zahrady, cesty) a prospívá identitě a estetickému výrazu venkovských obcí. Vzhledem k umístění chalup ve vztahu ke krajině má výrazně nižší dopad na krajinu v porovnání s chatařením.

Z rozhovoru s panem TP vedeným P. Trypesovou (Albrechtice v Jiz. Horách, 24.7.2002) se lze dozvědět, že chalupáři, kteří vlastnili své chalupy od 50. let, rádi vzpomínají, jak se dříve scházeli. Pro některé účastníky bylo chalupaření vyloženě společenskou událostí. Chalupáři se často zmiňují o neustálých pracích na chalupě a o vzájemné pomoci a radách. Zároveň zdůrazňují, jak jim práce zabírá veškerý čas. Ale i přes nedostatek času se vzájemnému kontaktu nebránili. Mezi některými účastníky vzniklo tak silné pouto, že lze hovořit o přátelství. Chalupaření je typické tím, že nerozlišuje mezi sociálními, profesními či generačními skupinami. Chalupáři také pěstovali vztahy mezi sebou i s místními, naopak od chatařů.

3.5.2. Rozdíly mezi chatařením, chalupařením

Jak zmiňuje Vágner, Fialová (2011), stále se v médiích i v odborné literatuře objevují články hovořící o Česku jako o národu chatařů a chalupářů. Ačkoliv si mnozí myslí, že se jedná o tytéž lidi, tak tyto dvě skupiny vytvářejí dvě, navzájem se odlišující, kultury.

První rozdíl mezi chataři a chalupáři lze poznat na samotném počátku jejich existence. Počátky chataření lze vysledovat již u trampského hnutí. Postupně stany, ve kterých žili trampové, byly nahrazovány dřevěnými chatkami, jak uvádí Blažek (2002). Chaty se často stavěly na nesnadno přístupných místech a dokonale tak splňovaly romantickou touhu po svobodě. Další rozdíly se mohou shledávat v původních motivech, v trávení volného času a v neposlední řadě také v zapojování chatařů a chalupářů do společenských vazeb.

Jak uvádí Librová (1975), ze sociologického průzkumu na přelomu 60. a 70. let plyne, že hlavním důvodem chataření je potřeba přírody, klidu, samoty a rekreace pro děti. Chalupáři s hlavním důvodem – potřeba odreagování se od způsobu života ve městě, souhlasí, ale musí se jednat o odreagování nemanuální činností. Na čem se dále chataři a chalupáři shodují, je patrná potřeba romantiky. V 70. letech romantiku představovala již zmiňovaná trampská osada, kdežto chatové osady byly považovány za naprosto neromantická místa plná hluku a rámusu. Naopak za dokonalou romantikou stála stará chalupa v pěkném prostředí.

Jak již bylo zmíněno podle Librové (1975), další rozdíl je ve způsobu využití volného času. Chataři se spíše věnují výletům do přírody, sportují, zatímco chalupáři se nadále a

s oblibou věnují manuálním pracím. Chalupáři již od začátku počítají s tím, že chalupu budou neustále renovovat, což zabere mnoho volného času.

Dalším podstatným rozdílem podle Librové (1975) je míra zapojení chatařů a chalupářů do místního společenství. Chataři, poněvadž jejich chaty stojí v extravilánu, (pozn. nezastavěná část obce), nepřicházejí s venkovskými obyvateli do styku. Jestliže pěstují nějaké vztahy, tak pouze mezi blízkými sousedy. Dispoziční řešení chaty navíc mnohdy neumožňuje dlouhodobé návštěvy příbuzných či přátel. Na rozdíl od toho, chalupáři vytvářejí dobré sousedské vztahy s místními obyvateli i mezi sebou navzájem.

3.5.3. Chataři, chalupáři a sociální vztahy

Zajímavé je sledovat, jak se k sobě chataři a chalupáři chovají, jak se k sobě stavějí, jak pospolu žijí v rámci jednotlivých osadních komunit, včetně bezprostředních sousedských vztahů. Chataři, chalupáři si udržují navzájem určité soukromí, ale zároveň vytvářejí místní společenství.

Zatímco si chataři uchovávají ve svých zvycích silné kolektivní prvky, chalupáři jsou rozhodně víc individualističtí. Chataři vítají přítomnost jiných lidí a rozvíjejí systém kolektivních pravidel a tradic. Chalupáři se většinou neizolovali od svého okolí, navazovali kontakty s chalupáři i místními usedlíky.

Chataři, chalupáři vytvářejí mezi sebou sociální vazby jako v rámci prvního bydlení. Jde jim o to, vytvořit takovou společnost, ve které mohou trávit většinu, kdy ve druhém bydlení působí. V dnešní době je to převážná část roku. Vytvářejí si takový kolektiv, ve kterém mohou sdílet své pocity, zážitky, žádat o radu.

IV. Empirická část

4.1. Sběr informací a průběh šetření

Sběr informací potřebných k nalezení odpovědí na potřebné otázky probíhal formou rozhovoru. Rozhovor obsahuje 5 tématických okruhů.

1. Charakteristika informátorů
2. Vznik a motivace společenství
3. Fungování společenství
4. Sociální vazby ve společenství
5. Budoucnost společenství

Rozhovor obsahuje celkem 23 otázek, z toho 19 otázek otevřených. Rozhovor byl veden s osmi informátory. Informátoři byli vybráni z autorčina blízkého okolí. Informátoři byli nejdříve seznámeni s tématem této bakalářské práce a po odsouhlasení s rozhovorem se přešlo na otázky, které byly pro všechny informátory totožné. Rozhovory byly vedeny na neutrální půdě – kavárna, pracoviště informátora v období srpen až listopad 2015. Scénář otázek k rozhovoru je dostupný v příloze č.1.

4.1.1. Charakteristika zkoumané oblasti

Hradec u Kadaně

Chatová oblast se nachází 6km od města Kadaň směrem na město Žatec. Osada leží v blízkosti řeky Ohře a velkého sportovního rybníka. V nynější době má oblast více než 50 chat, z toho max 5 chat jsou přímí sousedé.

Poláky

Poláky jsou vesnice 8km od již zmiňovaného města Kadaně. Vesnice leží přímo u Nechranické přehradě. Chatová oblast je rozdělena na několik dílčích osad, které byly

vybudovány na původních loukách. Přesný počet chat nelze dohledat. Podle poskytnuté informace od dotazované zde existuje kolem 30 chat. V lednu 2014 po nepříznivých klimatických podmínkách došlo v chatové osadě k sesuvu půdy, zničeno bylo kolem 10 chat.

Tušimice

Tušimice je malá vesnice vzdálená 4,5km od města Kadaně, jejíž je součástí. Více informací o této chatové oblasti nelze nalézt. Podle odhadu informátora se v oblasti nachází kolem 40 objektů druhého bydlení.

Chatová osada u Chotěboře

Chotěboř je malé město u Havlíčkova Brodu. Východně od města teče řeka Doubrava. K chatové oblasti u Chotěboře neexistují žádné zdroje. Počet chat, chalup je odhadován stejně jako v oblasti Tušimice.

Obrázek 1 - Chata v osadě Poláky, Zdroj: autorka

Obrázek 2 - Chata v osadě Tušimice, Zdroj: autorka

4.1.2. Charakteristika informátorů

Rozhovory jsou vedeny s osmi informátory. První dva informátoři jsou ženy J. S., Š. P. ve věkové skupině 21 – 49let. Pokud není uvedeno jinak, informátoři mají trvalé bydliště v obci Kadaň, okres Chomutov. Informátoři mají středoškolské vzdělání a jsou majiteli chat v Hradci u Kadaně a v Tušimicích. Obě informátorky využívají objekt druhého bydlení již od dětství, kdy chatu vlastnili rodiče. Jak je zmiňováno později, informátorka J. S. v dnešní době již není aktérem ve společenství, naopak informátorka Š. P. ve společenství stále působí. Další dva informátoři, taktéž ženy, patří do stejné věkové kategorie. Informátorka K. D. je vystudovaný bakalář s trvalým bydlištěm v Chotěboři, region Vysočina, kde v chatové osadě vlastní chatu. Druhou informátorkou je vystudovaná inženýrka J. V. s trvalým bydlištěm v Chomutově. J. V. vlastní chatu v Polácích. První zmiňovaná K. D. využívá svou chalupu přes dvacet let a ve společenství se angažuje stejně jako její předci. J. V. jako jediná vlastní ODB pouhých šest let a je aktérem pouze menšího společenství v okruhu nejbližších sousedů. Další tři informátorky Y. H., S. B. a B. Š., které využívají chaty od svého dětství a působí ve společenství od nepaměti, patří do věkové skupiny 50 – 65let. Tyto tři informátorky mají středoškolské vzdělání a vlastní chatu v Hradci u Kadaně. Poslední informátorkou je opět žena G. O., která

zastupuje věkovou skupinu 65 a více let. Má středoškolské vzdělání a taktéž vlastní chatu v Hradci u Kadaně.

4.1.3. Objekty druhého bydlení – vlastnictví, sezóna, využití

Úkolem první otázky tohoto okruhu bylo zjistit, jaký je důvod vlastnění objektu druhého bydlení. Na odpovědi se všichni aktéři shodli. Chaty a chalupy dotazovaní vlastní především z důvodu toho, že se objekt druhého bydlení **dědil z generace na generaci**. V jediném případě si dotazovaní chatu koupili z důvodu celoživotní touhy po rodinném domě. Jeden z dotazovaných stále sdílí objekt se starší generací, která si pořídila chatu v období komunismu z důvodu toho, že to bylo v té době moderní.

Mezi další důvody, proč dotazovaní objekty druhého bydlení stále využívají, patří **touha po odpočinku** po pracovním týdnu, touha **opustit panelákové zdi**, touha po odreagování, načerpání sil z **přírody**. „*Já to chataření miluju. Já chodím v tejdnu do práce a tu chatu mám vážně na odpočinek, na načerpání sil. Miluju si sednout a rejpat se v hlíně. Miluju snídat na terase, v teplákách a nenamalovaná. Je to úžasnej relax a odpočinek od běžného pracovního dne.*“ (J.S.)

4.2. Vznik a motivace ke společenství

Prvotní a zároveň zásadní otázkou při výzkumu s dotazovanými je, zda v jejich osadě **společenství existuje**. Všichni, až na výjimku dotazovaných z osady v Hradci u Kadaně, odpovídají kladně. V tomto případě společenství v osadě již zaniklo. Důvod zániku lze nalézt v kapitole „spory v místním společenství“.

Společenství existovala již před působením dotazovaných v osadách, tudíž motivace pro vznik společenství a kdo byl hlavním iniciátorem vzniku, **zůstává neznámá**. Tím se zároveň nachází kladná odpověď na otázku, zda dotazovaní byli ve společenství již od začátku vlastnictví objektu.

Jedinou motivací, proč společenství vzniklo, uvedli aktéři z osady Hradec u Kadaně. Motivace pro vznik tohoto společenství a zároveň s tím spojeno *postavení „klubovny“* pro členy společenství, byla pro jednoho z chatařů jasná. Lidé se budou moci scházet ve společných prostorách, které jsou přístupné pro všechny, kteří mají zájem. Poskytnutím této „klubovny“ lze *zabránit případným konfliktům*, které mohou být zapříčiněny rušením nočního klidu, vzniklým nepořádkem, ztrátou či zničením majetku, který hostitel v chatě, chalupě má. Toto společenství, jak se lze dočíst níže, *vzniklými konflikty zaniklo*.

Celkovou motivací pro působení aktérů ve společenství je především netrávit čas o samotě. „*Jen tak si povídáme, aby člověk nebyl o samotě.*“ (J.V.) Dotazovaní využívají druhé bydlení z větší části roku, to je také důvod, proč vytvářejí silnější společenské vazby a společenství.

Závěr č. 1.: Motivací pro vznik místního společenství je tedy potřeba a touha sdružovat se s ostatními aktéry z osady.

4.3. Fungování společenství

Další okruh otázek se týká především fungování společenství v osadě. Na otázku, zda společenství pořádá pravidelná setkání, je několik odlišných odpovědí. Společenství v osadě u Chotěboře pořádá pravidelně *velká setkání 4krát až 5krát ročně*, kde se schází *všichni aktéři z osady*, výjimkou jsou ti, kteří se nemohou zúčastnit z neodkladných důvodů. Důvodem těchto setkání, jsou zpravidla *záležitosti týkající se osady* jako celku, naskytne-li se určitý problém – voda, pozemek, zde je prostor pro řešení.

Druhým případem je osada v Polácích, kde jsou setkání zcela *nepravidelná*. Důvodem, proč tímto způsobem společenství funguje, je nesympatie informátorky s převážnou většinou lidí ze společenství. Tato nesympatie je způsobena *odlišným životním stylem* a postavení člověka ve společnosti. „*Každý jsme jiného původu. Většinou jsou to dělnické profese, takže si třeba tolik spolu nerozumíme.*“ (J.V.)

Ostatní dotazovaní odpovídají téměř totožně. Větší setkání, skupina **20 až 30 lidí**, se setkává pravidelně **2krát týdně v místní hospodě**. Poté se setkávají s menšími skupinami, tvořeny především nejbližšími sousedy. Tato setkání jsou většinou až 5krát do týdne.

Menší setkání, která probíhají ve všech osadách, jsou doprovázeny především běžnými tématy – rodina, práce, volný čas. Dotazovaní se také shodli na tom, že o **soukromých věcech** s ostatními **nedebatují**. Důvodem těchto menších setkání bývá nebýt o samotě, relaxovat s ostatními u kávy. Přátelství si udržují zvláště, **rozlišují přátele z primárního bydlení, s kamarády z bydlení druhého**. Prostory, kde se lidé scházejí, se pravidelně mění, „**jednou pozve na kafe ten, potom zase ten druhý. No a takhle se to střídá.**“ (S.B.)

Další shodou v odpovědích je, že **setkání už nejsou tak pravidelná jako dřív**. Lidé nemají tolik času, jako mívali, ve všední dny jsou v práci a víkend si chtějí odpočinout, zrelaxovat. Ne vždy mají aktéři chuť se do společenství zapojovat. „**Když tam nejsme přes týden, tak si přes víkend chceš něco udělat.**“ (B.Š.)

Závěr č. 2: Společenství jako celek se pravidelně neschází. Schází se pouze menší skupiny.

4.3.1. Akce pořádané společenstvím

Největší a pravidelnou akci, pořádající společenství z osady u Chotěboře, je **chalupářský ples**, který se koná každý rok a tím vznikla pro tuto osadu společná hodnota. Ostatní pořádají akce typu narozeninové **oslavy**, akce **grilování**, táboráky, společné **sledování sportovních zápasů**,... Tyto akce se zpravidla pořádají pouze na jednom místě – ať je to klubovna v případě chatové osady v Hradci u Kadaně nebo chata některého z aktérů v chatové osadě u Chotěboře. „**Když se dělá velké mejdan, kulatý narozeniny, tak se to tam dělá ve velkém. Ale jako s mírou. Akorát drnčí hudba, všichni tančí, trošku zpíváme.(...) Místa, kde se sejdeme, měníme, ale griluje se jenom u nás.**“ (B.Š.)

Závěr č. 3: Společenství pravidelné akce nepořádá.

4.3.2. Setkání mimo osadu

Zajímavostí je, že ačkoliv jsou vztahy ve společenství tak silné, pouze jeden informátor se setkává s jiným členem ze společenství i mimo osadu, mimo sezónu. Setkání probíhají převážně v kavárně a z důvodu blízké vzdálenosti pracovišť, probíhá setkání i zde. Dotazovaní si drží **určitý odstup** s lidmi z osady. Jedním z důvodů je uváděno i to, že ne všichni z osady bydlí ve stejném městě a na **mimoměstské návštěvy nemají čas**. Další důvod, proč se lidé nese setkávají i mimo osadu, zmiňuje další informátor: „*Nese setkáváme. Pro nás je hlavní záměr vyloženě to chataření, chalupaření jako takový. A přátele máme doma.*“ (K. D.)

Jediný dotazovaný zmínil, že z jeho úhlu pohledu se jedná pouze o slabé, krátkodobé vazby. Tento dotazovaný preferuje pouze náhodná setkání, když někdo prochází kolem jejich chaty. Setkávají se jen s **nejbližšími sousedy**, kteří tvoří skupinku 5 – 10 lidí. Za příčinu tohoto názoru autorka považuje lidský charakter dotazované a také **dosažené vzdělání**. Jedná se o člověka, který jako jeden z mála z osady, je vystudovaný inženýr (zbytek rodiny taktéž) a ostatní lidé bez vzdělání nebo jen s vystudovanou střední školou jsou pro informátorku J.V. mentálně na nižší úrovni. S takovými lidmi, podle informátorky, **nelze nalézt společné téma** ke konverzaci, natož vytvořit silnější vazby, než je nezbytně nutné k vzájemnému akceptování.

Závěr č. 4: Lidé ze společenství se nese setkávají mimo osadu.

4.3.3. Angažovanost

Další otázkou je, zda se angažují ve společenství všichni lidé z osady. Pouze v jedné osadě, osada u Chotěboře, **se angažují všichni**. Ostatní dotazovaní se shodují na tom, že všichni se neangažují, vždy je to skupina maximálně třiceti lidí. Jako důvod je udáváno to, že ne všichni jsou si sympatičtí. „*Ten, kterej tě nenabíjí, kterej tě spíš zabíjí, kterej z tebe spíš tu energii vysává, tak s ním ten čas trávit nebudeš. Ten v tom společenství nemá co dělat.*“ (S.B.)

Závěr č. 5: Ve společenství se neangažují všichni vlastníci objektu druhého bydlení.

4.3.4. Proměny existence ve společenství

Při otázce, jak se společenství během své existence měnilo, se všichni dotazovaní shodli, že *dříve sociální vazby* mezi aktéry druhého bydlení byly *mnohem silnější* a dlouhodobější, tím pádem i společenství *fungovalo jiným způsobem*.

Prvním důvodem, proč se společenství během existence měnilo, je *změna majitelů* objektů druhého bydlení. Starší generace, která tvořila silné jádro společenství, byla vyměněna za generaci mladší, která už se jen stěží začleňuje do společenství, které bylo budováno desítky let starší generací. „*Když to tam ještě stávil můj táta, že ty chataři, v té době to tam bylo všechno jiný. Oni se tam společně na něčem domluvili a společně tou prací si něco vybudovali. No a dneska tohle vůbec nefunguje. Dneska Ti nepřijde pomoci nikdo.*“ (J.S.) Toto tvrzení bylo nepřímo potvrzeno další dotazovanou. „*Dřív ty lidi byli družný, dřív bylo takový to, pojed' na kafčo. Ale teď je každéj sám na svým písečku a to je špatně.*“ (B.Š.)

Závěr č. 6: Společenství se během své existence měnilo z důvodu změny vlastníků objektů.

4.4. Sociální vazby

Na otázku, jaké sociální vazby existují ve společenství, se převážná většina informátorů shoduje na tom, že se jedná především o vztahy sociální asociativní slučovací. Jedná se o sociální vazby velmi silné, dlouhodobé. *Nejsilnější sociální vazby* vznikají mezi *nejbližšími sousedy*. S ostatními aktéry se společenství se taktéž jedná o vztahy silné, ale lidé už nejsou tak otevření jako v nejbližším okolí. Všichni informátoři jsou však přesvědčeni, že se jedná ve všech případech o vztahy zcela *neformální*.

Výjimkou jsou dva případy, kdy v jednom případě se nejedná o příliš silné vazby, jak již bylo zmiňováno výše a ve druhém případě popis vazeb, které jsou v jiných osadách, je minulostí z důvodu konfliktu. Tímto lze snadno navázat na další otázku.

Závěr č. 7: Sociální vazby ve společenství jsou silné, dlouhodobé a neformální.

4.4.1. Spory, jejich důvody a řešení

Co se týká sporů, důvodů, proč spory vznikají a jejich řešení, zde informátoři neodpovídají jednohlasně. Prvním důvodem, proč se sociální vazby ve společenství změnila a proč vznikají případné spory, jsou dvě lidské vlastnosti – **závist a sobectví**, jak se lze dočíst níže od informátora z osady v Polácích. Aktéři společnými silami v osadě něco vybudovali, ale když postihne osadu živelná katastrofa nebo přijde nový člen, kterému nejsou všichni sympatičtí, ukáže se pravý lidský charakter.

Polovina dotazovaných na otázku, zda se vyskytují ve společenství spory, odpověděla záporně. Po delším rozhovoru, vyplynulo, že se v osadě u Chotěboře vyskytují pouze **malé neshody**, týkající se např. **rušení nočního klidu**, které jsou okamžitě po rozumné domluvě vyřešeny a zapomenuty. Nebo se vyskytují spory o malichernostech. „*Lidi se kolikrát pohádaj kvůli nějakým hloupostem. Něco prostě jeden vymyslí, druhý se naštvě na něj kvůli tomu. To jsou takový žabomyši války.*“ (S.B.) Druhá polovina dotazovaných byla schopna otevřeně mluvit o sporech, které se v osadě opravdu vyskytují.

Závěr č. 8: Spory ve společenství jsou způsobeny odlišným životním stylem.

První případ, kdy se jednalo o spor mezi aktéry. Osadu v Polácích postihla **živelná katastrofa** – sesuv půdy. Někteří chataři tak přišli o své chaty. „*Bohužel chataři, kteří o svou chatu přišli, začali závidět, že jejich chata to nevydržela.*“ (J.V.) Lidé v tuto chvíli **nedokázali držet při sobě**. Z tohoto důvodu se z běžného vztahu sociálního asociativního slučovacího, stal vztah rozlučovací.

Dalším důvodem změny vztahu ze slučovacího na vztah rozlučovací a důvodem vzniku sporu, byl konflikt způsobený příchodem **nového člena** do společenství v chatové osadě v Hradci u Kadaně a jeho **neakceptováním životního stylu** jedné z akterek osady. „*Jemu se vlastně nelíbil náš životní styl. Jednalo se o závist, že ten, ono se to týkalo mě. Oni chtěli vyštvať ze společenství mě. Jim vadilo, že se směju moc nahlas, že chodím v plavkách po zahradě, že nic nedělám, že se jenom válím na lehátku, že jsem furt happy. Já za to nemůžu, že ty ostatní ženský mají chlapy, který jenom chlastaj na tý chalupě a nic nedělaj. Já mám chlapa jinýho. A tohle všechno v ostatních probudil tenovej element.*“ (J.S.) Tento spor byl také důvodem, proč se společenství po více jak čtyřiceti letech rozpadlo.

Ke vzniku sporu dochází při záležitostech týkajících se *pozemků (prodej, vlastnictví, péče)* v osadě a tím vznikající neochota některých aktérů se shodnout na řešení. Příklady tohoto problému uvádí jedna z dotazovaných: „*Budovala se kolem nás cesta a to byly velký spory. Tam to totiž bylo tak, že na mapě bylo vidět, že kolem nás vede cesta. Jo, ale ono to jenom jako cesta vypadalo. No a ty naši sousedi si usmysleli, že ta cesta tam bude. Za každou cenu.*“ (S.B.) Druhý případ sporu uvádí aktér z jiné osady. „*Já jsem chtěla odkoupit část pozemku, kterou nikdo nevyužívá, ta z toho udělala takovej cirkus. Ječela, že s tím nesouhlasí, přitom ostatní sousedi říkali, že mi souhlas podepíšou. Ale ta se šprajcla a prostě ne.*“ (B.Š.)

Veškeré spory lze vyřešit, ale lidé v osadách jsou prý neochotní, zlí a vždy si najdou důvod k dalším sporům. Při otázce, jakým způsobem jsou spory tohoto typu řešeny, byly jasné odpovědi. Většinou **ti, kteří konflikt vyvolají, to řešit nechtějí**. Nemají zájem podílet se na řešení dané situace a vyvolávají konflikty nadále. „*Řešení sporů neexistuje. Nejde rozumně vyřešit třeba ani ten prostor. To jsou tak konfliktní lidi. Já se chci po dobrým domluvit a řešit problém, kterej je problémem a dal by se vyřešit. Ne, ona dělá ze všeho drama. Chce se zhádat, tak si důvod k hádání najde a zhádá se.*“ (B.Š.) V dalším případě vyřešení konfliktu také není možné. Lidé, kteří většinou konflikt v osadě vyvolají, viz. výše, se před ostatními uzavrou. Jsou nepřijemní, neochotní, nezajímají se, co se ve společenství v daném období děje a drží si odstup. Blíže situace popisuje dotazovaná z osady Hradec u Kadaně. „*I vlastně u těch lidí, kteří s nima nepřišli ani do styku a třeba na ně měli ještě dobrej názor, tak ho taky změnili. Nemají nikoho kolem sebe. Oni vás pořádně ani nepozdraví, protože mně přijde, že mi jim za ten pozdrav ani nestojíme.*“ (S.B.)

Zajímavostí bylo, že 5 informátorů ze stejné osady bylo účastníky sporu, který se v osadě vyskytl a způsobil rozpad společenství, ale pouze jedna spor zmínila a ostatní aktéři zmiňovali pouze menší konflikty, které jsou běžné. Viz. výše.

Závěr č. 9: K řešení sporů ve společenství ve většině případů nedochází z důvodu neochoty komunikovat.

4.4.2. Hodnoty a normy společenství

Všichni dotazovaní odpověděli na otázku, zda jako společenství uznávají hodnoty a normy, shodně ne. Ale mnohdy si lidé, jako v tomto případě, neuvědomují, že mezi normy

patří i základ slušného vychování ve společnosti – pozdrav. Tudiž normy se ve všech společenství uznávají ve formě pozdravu. Ať ve společenství byly a jsou případné spory, všichni se *dodnes zdraví* a tím pádem uznávají společné normy. Co se týká společných hodnot, pouze společenství v *chatové osadě Poláky* spojuje *rybaření*. „*Jediné společné hodnoty, které mají všichni kromě nás, jsou ryby.*“ (J.V.)

Závěr č. 10: Společné hodnoty a normy jsou ve společenství uznávány, především ve formě běžného slušného chování - pozdrav.

4.5. Budoucnost společenství

Poslední otázkou rozhovoru bylo, zda dotazovaný přemýšlel o budoucnosti společenství, zda se blíží zánik a jak to vnímají.

Ve většině případů, mimo jediného, kde společenství již zaniklo, se dotazovaní shodli na tom, že žádný *zánik společenství se v budoucnosti nechystá*.

V jednom případě, v osadě, kterou postihla živelná katastrofa, se společenství rozpadlo z části. Důvodem rozpadu společenství byla především nutnost opustit postižené objekty druhého bydlení.

Jak někteří dotazovaní zmiňují, zánik společenství může nastat tehdy, pokud se nyníjší *majitelé* objektů druhého bydlení *zcela změní*. Za podmínky, že majitelé zůstanou stejní jako *dodnes*, společenství bude fungovat nadále jako doposud.

Jak již bylo zmiňováno, v osadě v Hradci u Kadaně, společenství před třemi lety zaniklo z *důvodu konfliktu*. Při otázce, zda společenství nebude obnoveno, jedna z dotazovaných jasně odpověděla: „*Ne, vůbec ne! Úplně to skončilo. Budoucnost to určitě nemá. Ty lidi hrozně ublížili a jsou věci, který se daj odpustit a jsou věci, který neodpustíš.*“ (J.S.) Nevylučuje se však možnost, že aktéři, kteří se nyní v osadě scházejí v jednom z objektů druhého bydlení, nevytvoří společenství nové, které však nebude navazovat na společenství již zaniklé, které zde působilo přes více než 40 let.

Závěr č. 11: V budoucnu společenství nezanikne. Pokud ano, bude to z důvodu změny majitelů objektů druhého bydlení.

V. Shrnutí výsledků

Sedm z osmi informátorů vlastní objekty druhého bydlení kolem 20ti let, pouze jeden z informátorů je mezi chataři nováčkem a vlastní chatu pouhých pět let. ODB se dědily z generace na generaci, přičemž se všichni rozhodli, že si objekty nechají. Důvodů je hned několik. Aktéři jsou pracující lidé, kteří žijí v panelákových domech a v osadě nacházejí prostor pro odpočinek od města, pocit sounáležitosti s přírodou a prostor pro odpočinek. Všichni objekty využívají celoročně, ale nikdo do budoucna neplánuje, proměnit druhé bydlení v bydlení trvalé.

Sociální vazby v rámci druhého bydlení jsou silné, dlouhodobé a neformální. Mohou se však vyskytnout výjimky, jako v této práci, kdy vazby jsou pouze povrchní a nezbytně nutné. Ačkoliv jsou sociální vazby silné – časté návštěvy, konverzace o soukromí,..., tyto vztahy jsou udržovány pouze v osadě, nikoliv mimo osadu.

Sociální vazby, jak již několikrát bylo zmíněno, jsou silné, ale informátoři se shodují na tom, že v minulosti byly vztahy silnější a trvalejší. Často zmiňovaným důvodem, proč to tak je, je změna majitelů, kteří se neangažují ve společenství a nemají zájem sdílet cokoli s ostatními chataři, chalupáři.

Lidé se ze společenství nepravidelně scházejí, ale v dnešní době už to není tak pravidelné. Setkávají se především v místním hostinci a diskutují o běžných tématech. O soukromých věcech aktéři debatují pouze v sousedství.

Ve společenství se také vyskytují spory. Spory jsou nejčastěji zapříčiněny lidskými vlastnostmi, ale také neshodami ohledně pozemků v osadě. K řešení konfliktů dochází minimálně. Toto je způsobeno nekomunikací mezi aktéry, kterých se problémy týkají.

I když spory ve společenství existují a existovat vždy budou, informátoři se shodli na jednom – zánik společenství se nechystá. Zánik může nastat podle informátorů tehdy, pokud se změní majitelé, kteří budou narušovat fungování společenství a nebudou akceptovat dlouhodobě budované a zažité normy – pozdrav, hodnoty – rybaření, účast na chalupářském plese, osady.

VI. Závěry a doporučení

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda se ve druhém bydlení vybraných osad vyskytují společenství a sociální vazby. Poté prvním konkrétním cílem šetření bylo zjistit, jakým způsobem společenství funguje. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, jaké druhy sociálních vazeb zde existují. Třetím dílčím cílem bylo, zda ve společenství existují spory a jakým způsobem jsou řešeny. Posledním dílčím krokem bylo zmapovat budoucnost společenství.

Autorka došla ke zjištění, že druhé bydlení – chataření, chalupaření neodmyslitelně patří k životnímu stylu dnešní doby napříč všemi generacemi. Lidé využívají objekty druhého bydlení především proto, že celý život žijí v panelákových domech, přes týden jsou v práci a potřebují načerpat energii, relaxovat, ztotožnit se s přírodou. To jim pobyt na chatách a chalupách určitým způsobem dopřává.

Dalším zjištěním je, že sociální vazby jsou ve druhém bydlení silné a dlouhodobé, ale podle oslovovaných aktérů už to dávno není jako v dobách, kdy objekty druhého bydlení využívaly starší generace dotazovaných. Vlivem dnešní doby mají aktéři čím dál méně času na chaty, chalupy dojíždět a také setkání s ostatními nejsou tak častá jako dřív. I přes to, že lidé nemají tolik času jako dříve, společenství v osadách chtějí nadále udržet.

Počáteční vznik místního společenství je dosud neznámý, poněvadž v osadách společenství již od počátku působení všech dotazovaných již existovalo. Co se týká motivace, proč místní společenství vzniklo. Motivací je především to, že lidé v osadách nechtějí trávit čas o samotě a chtějí sdílet pocity, zážitky. V místním společenství se angažuje převážně většina aktérů z osad. Zároveň se aktéři rozdělují na menší skupiny, především nejbližší sousedé. Budoucnost společenství je ve všech případech jasná – společenství v nejbližší době nezanikne.

Autorčino doporučení plyne ze zjištění týkajících se sporů, které vznikají ve společenství a zároveň jejich řešení. Lidé by měli diskutovat o všem a kdykoliv vznikne nějaký konflikt, měla by být snaha o veškerých konfliktech diskutovat a následně je vyřešit.

Druhé doporučení je vhodné pro další výzkum. Kdy by mohl probíhat výzkum v jedné vybrané chalupářské, chatařské osadě a do výzkumu bude zapojena většina aktérů z vybrané osady. Další doporučení je vést rozhovory v hlavní sezóně, kdy se nachází v chatařské,

chalupářské oblasti nejvíce aktérů. Otázky mohou být ponechány nebo minimálně změněny. Autor rozhovoru by se měl zajímat do hloubky veškerých informací, které mu budou informátorem sděleny. Tímto způsobem lze do hloubky zodpovědět výzkumné otázky.

Při zpracování tohoto tématu se autorce velice dobře pracovalo se všemi dotazovanými. Dotazovaní byli ochotni odpovídat na kladené otázky. Bylo zajímavé pozorovat, jak se odpovědi dotazovaných lišily, i když například byli z jedné osady. Důvod, proč se odpovědi lišily, je nejasný. Podle autorčina názoru se někteří aktéři nechtěli vracet do minulosti, kdy např. vznikl spor a určitým způsobem v dotazovaných zanechal stopu nebo lidé na určité věci zapomněli.

VII. Seznam použité literatury

- ATKINS, P, I SIMMONS a Brian K ROBERTS. *People, land and time: an historical introduction to the relations between landscape, culture and environment*. New York: Arnold, 1998. ISBN 0470236590
- BEDNÁŘ, Vojtěch. *Sociální vztahy v organizaci a jejich management*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 224 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4211-3
- BIČÍK, Ivan. *Druhé bydlení v Česku*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 167 s. Edice katedry sociální geografie a regionálního rozvoje. ISBN 80-238-7002-5
- BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996, 127 s. ISBN 80-7168-304-3
- BLAŽEK, Bohuslav. *S úsměvem idiota proti ideologii*. In: Nová přítomnost. Praha 2002
- FIALOVÁ, Dana. *Transformace druhého bydlení (v zázemí Prahy)*. Dizertační práce. KSGRR PřF UK Praha, 2000, 130
- FIALOVÁ, D., KADLECOVÁ, V. *Nové trendy a dopady druhého bydlení*. In: Kraft, S. České Budějovice, s. 36-41 ISBN 978-80-7040-986-2
- FLOGNFELDT, T. *Second Homes as a Part of a New Rural Lifestyle*. In Hall, C. M. Müller, D. K. *Tourism, Mobility and Second Homes. Between Elite Landscape and Common Ground*, 2004
- GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, 647 s. ISBN 80-85605-28-7
- HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 221 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-45-1
- HEŘMANOVÁ, Eva a Jiří PATOČKA. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí II*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 142 s. ISBN 978-80-245-1304-1
- HUDEČKOVÁ, Helena a Michal LOŠŤÁK. *Sociologie I.: (úvod do sociologie a sociologie venkova)*. 2., přeprac. vyd. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 1995, 92 s. ISBN 80-213-0226-7

- INDROVÁ, Jarmila. *Cestovní ruch: (základy)*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 119 s. ISBN 978-80-245-1252-5
- KADLECOVÁ, Věra a FIALOVÁ Dana. *Recreational housing a phenomenon significantly affecting rural areas*. Moravian Geographical Reports, 2010, 20(2), 26-27
- KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 204 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-39-3
- KOWALCZYK, Andrzej. *Geograficzno – społeczne problemy zjawiska „drugich domow*. Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, 1994.
- KUČERA, M. *Rekreační objekty v České republice*. Statistika 8–9, 1992
- LIBROVÁ, Eva. *Volný čas obyvatel sídlišť v ČSR*. Praha: Výzkumní ústav výstavby a architektury, 1986
- LIBROVÁ, Hana: *Dva typy druhého bydlení v ČSR*. In: Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity. Brno 1975
- LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5
- MATĚJŮ, Martin: *Chaty a chatařství*. Nevydaná stať k fotografiím Pavla Štěchy, 1972
- MĚŠŤAN, Radomír. *Chaty a chalupy: (rady chatařům a chalupářům)*. 2., přeprac., V TeMi 1. vyd. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2008, 144 s., [16] s. barev. obr. příl. Radí TeMi. ISBN 978-80-87156-11-7
- NEPIL, František. *Jak se dělá chalupa*. 2. vyd. v Agent. V.P.K. Ilustrace Vladimír Renčín. Praha: Agentura V.P.K., 1996. ISBN 80-85622-90-4
- NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie sociálních skupin*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 120 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2957-2
- NOŽIČKOVÁ, Veronika. *Nově vzniklé rekreační lokality v kontextu sídelní struktury a ochrany krajiny v Česku*. Diplomová práce. KSGRR PřF UK v Praze, 2010, 119
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., V Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008, 239 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2594-9

ROCHER, Guy. *A general introduction to sociology: a theoretical perspective*. Toronto: Macmillan Co. of Canada, 1972, xxxi, 580 p. ISBN 0770508774

SZCZEPAŃSKI, J. *Základní sociologické pojmy*. Praha : NPL, 1966

VÁGNER, Jiří a Dana FIALOVÁ. *Druhé bydlení. Nejen české specifikum*. Geografické rozhledy. 2011, (21), 8-9

VÁGNER, Jiří a Dana FIALOVÁ. *Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004, 286, xxxv s. ISBN 80-86561-15-1

ZAPLETALOVÁ, Veronika a Václav CÍLEK. *Chatařství: architektura lidských snů a možností = Summerhouses : the architecture of human dreams and possibilities*. Vyd. 1. Brno: ERA, 2007, 414 s. Extra (ERA). ISBN 978-80-7366-086-4

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2

Internetové zdroje

ČIHOVSKÝ, J. Sociologický výzkum - Studijní text pro posluchače FTK UP Olomouc [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2009-08-22]. Dostupný z WWW: http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/FTKdokumenty/Katedra_rekreologie/Sociologicky_vyzkum_def_1_.doc

PhDr. Jana Duffková, CSc. - katedra sociologie FF UK. *Sociologie životního stylu* [online]. 2006 [cit. 2016-01-31]. Dostupné z: <http://www.janaduff.estranky.cz/>

TRYPESOVÁ, Petra. *Chalupářská subkultura v Albrechticích v Jizerských horách (1950 - 1989)* [online]. 2004 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik2-2004/petra_trypesova.pdf

VIII. Seznam obrázků

Obrázek 1 - Chata v osadě Poláky, zdroj: vlastní album dotazované	19
Obrázek 2 - Chata v osadě Tušimice, zdroj: vlastní album dotazované	21

IX. Seznam tabulek

Tabulka 1 - Znaký sociálního systému, zdroj: ROCHER, Guy. A general introduction to sociology: a theoretical perspective. Toronto: Macmillan Co. of Canada, 1972, ISBN 0770508774.....	3
Tabulka 2 - Objekty druhého bydlení, zdroj: Kowalczyk 1994, Journal of Nordregie 2007, vlastní výpočty.....	12

X. Přílohy

Scénář otázek k rozhovoru

Sociální vazby a vznik místního společenství v rámci druhého bydlení

Identifikace, vlastnictví

1. Pohlaví
2. Věková skupina

* 21 – 49 let   *50 – 65 let   *65 a více let
3. Nejvyšší dosažené vzdělání
4. Místo bydliště, region
5. V jaké lokalitě se Vaše chata/chalupa nachází? Kolik je zde objektů?

Vznik, motivace

6. Existuje ve Vaší osadě společenství chatařů/chalupářů?
7. Jak dlouho využíváte ODB? Jak často? Proč jste se rozhodl/a vlastnit ODB?
8. Jak dlouho společenství ve Vaší osadě existuje?
9. Víte, jakým způsobem vzniklo? Kdo byl iniciátorem? Proč společenství vzniklo?
10. Byl/a jste ve společenství od začátku, co jste začal/a využívat ODB? Pokud ne, kdy a proč jste se začlenil/a?
11. Dokázal/a byste popsat, jak se společenství během své existence měnilo?

Fungování

12. Pořádá společenství pravidelná setkávání? Jaká? Kdo je iniciuje?
13. Pokud ano, co je nejčastější náplní setkávání? Kdo setkávání navštěvuje? Kdo ne, proč? Změnilo se to časem?
14. Pořádáte nějaké akce? Jaké? Kde?
15. Mění se místa setkávání nebo se scházíte stále na stejném místě?
16. Setkáváte se s lidmi ze společenství i mimo chatařskou/chalupářskou oblast? Pokud ano, kde?
17. Angažují se všichni chataři/chalupáři ve společenství? Proč ano, proč ne?

18. Dokázal/a byste říct, jak se aktivita ostatních během existence společenství měnila?
Co například bylo důvodem odchodu/příchodu člena?

Sociální vazby

19. Jaké typy vztahů existují ve Vašem společenství? Jak si to vysvětlujete?

* relativně krátkodobé

*relativně dlouhodobé

* slabé

* silné

* formální (rozdělení rolí – šéf, zástupce,...) * neformální (všichni jsou si rovni)

20. Jaké konkrétní role?

21. Uznáváte jako společenství určité hodnoty a normy? Mohl/a byste říct jaké například?
Jak se to projevuje?

22. Vyskytují se ve Vašem společenství nějaké spory? Jaké bývají důvody a jak je jako společenství nebo jedinec řešíte? Jak si vysvětlujete vzniklé spory?

Budoucnost

23. Přemýšlel/a jste o budoucnosti společenství? Jakým směrem se bude uchylovat, zda se blíží zánik a důvod zániku? Proč? Jak si to vysvětlujete?